

Sygn.akt III AUa 1003/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 kwietnia 2013r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Bożena Szponar - Jarocka (spr.)

Sędziowie: SA Barbara Orechwa-Zawadzka

SA Dorota Elżbieta Zarzecka

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu w dniu 9 kwietnia 2013 r. w Białymstoku

sprawy z wniosku Szpitala (...) w M.

przy udziale zainteresowanej M. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne

na skutek apelacji Szpitala (...) w M.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 29 czerwca 2012 r. sygn. akt IV U 1146/12

uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Olsztynie IV Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych.

Sygn. akt III AUa 1003/12

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 5 marca 2012 roku, wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 roku, Nr 205, poz. 1585 ze zm.) oraz ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2008 roku, Nr 164, poz. 1027 ze zm.) ustalił M. B. podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe), ubezpieczenie zdrowotne oraz składkę na ubezpieczenie zdrowotne należną z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę i umowy zlecenia łącznie u płatnika Szpitala (...) w M. za następujące okresy: czerwiec 2008 roku, lipiec 2008 roku, wrzesień 2008 roku, październik 2008 roku, grudzień 2008 roku, styczeń 2009 roku, marzec 2009 roku i kwiecień 2009 roku.

Szpital (...) w M. w odwołaniu od powyższej decyzji wskazywał na naruszenie art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych i błędne zastosowanie tego przepisu poprzez przyjęcie, że płatnikiem składek za zainteresowaną w okresach wskazanych w zaskarżonej decyzji jest pracodawca. Mając na uwadze powyższe, Szpital wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji i ustalenie, że nie jest płatnikiem składek w

zakresie wskazanym w zaskarżonej decyzji oraz zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych po rozpoznaniu powyższego odwołania, wyrokiem z dnia 29 czerwca 2012 roku oddalił odwołanie. Sąd Okręgowy ustalił, że M. B. w spornym okresie była pracownikiem Szpitala (...) w M., w którym wykonywała obowiązki pielęgniarki. Jednocześnie Sąd Okręgowy ustalił, że T. S. prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą pod nazwą Niepubliczny Zakład (...) (...) W okresie od dnia 7 października 2011 roku do dnia 5 grudnia 2011 roku inspektorzy kontroli Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przeprowadzili w Szpitalu (...) w M. kontrolę prawidłowości i rzetelności obliczania, potrącania i opłacania składek oraz innych wpłat, do których pobierania zobowiązany jest organ rentowy. Kontrolą objęto okres od dnia 1 stycznia 2008 roku do dnia 31 lipca 2011 roku. W spornym okresie Szpital (...) w M. i T. S. łączyła umowa, na podstawie której T. S. jako zleceniobiorca zobowiązała się wobec Szpitala do zapewnienia obsługi pielęgniarskiej za wynagrodzeniem. W celu realizacji powyższej umowy, a także umów zawieranych na kolejne następujące po sobie okresy, T. S. zawierała z pracownikami Szpitala umowy zlecenia. W okresach wymienionych w zaskarżonej decyzji zostały zawarte umowy zlecenia pomiędzy T. S. a M. B.. Na podstawie zawieranych umów zlecenia M. B. była zobowiązana do pełnienia dyżurów na terenie Szpitala. Z reguły pełniła dyżury na oddziale, który był jednocześnie jej miejscem wykonywania pracy na podstawie umowy o pracę. W ocenie Sądu Okręgowego sposób wykonywania pracy przez zainteresowaną w ramach umowy o pracę zawartej ze Szpitalem, czy też w ramach umowy zlecenia zawartej z T. S. nie różnił się. W czasie dyżuru pełnionego w ramach umów zlecenia zainteresowana wykonywała takie same prace, jak w czasie świadczenia pracy na podstawie umowy o pracę. Czynności wykonywane zarówno w czasie pracy na podstawie umowy o pracę, jak i na podstawie umowy zlecenia były świadczone pod nadzorem pielęgniarki oddziałowej lub lekarza dyżurującego. Osoby wykonujące prace na podstawie umowy zlecenia miały zapewniony dostęp do środków i pomieszczeń znajdujących się na terenie Szpitala, niezbędnych do prawidłowego wykonywania powierzonych zadań. W ramach zawartych umów zlecenia zainteresowana świadczyła pracę wyłącznie na rzecz Szpitala. W ocenie Sądu Okręgowego, w niniejszej sprawie zastosowanie znajdował art. 8 ust.2a ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych. Mając na uwadze treść tego przepisu, Sąd Okręgowy wskazał, że pojęcie pracownika na gruncie ustawy systemowej różni się od definicji pracownika wskazanej w art. 2 kp. Na gruncie ubezpieczeń społecznych pojęcie pracownika jest szersze i obejmuje z jednej strony osoby związane umową cywilnoprawną ze swoim pracodawcą, a z drugiej strony także osoby, które świadczą pracę na rzecz swojego pracodawcy, chociażby formalnie były związane umową zlecenia z osobą trzecią. W związku z powyższym, zdaniem Sądu I instancji, zawarcie umowy cywilnoprawnej z własnym pracownikiem skutkuje obowiązkiem odprowadzenia składek na ubezpieczenie społeczne od sumy uzyskanych z tego tytułu przychodów. Jeśli zaś umowa została zawarta wprawdzie nie z własnym pracodawcą, ale jeśli w ramach takiej umowy wykonywana jest praca na rzecz pracodawcy, z którym osoba wykonująca umowę pozostaje w stosunku pracy, należy zgłosić taką osobę do ubezpieczenia społecznego i w następstwie tego odprowadzić także składki na ubezpieczenia na takich samych zasadach, jak w przypadku umowy o pracę. W rozpoznawanej sprawie, w ocenie Sądu Okręgowego, bezsporne było, że zainteresowana w ramach umów zlecenia zawartych z T. S. świadczyła usługi medyczne na rzecz Szpitala, z którym wiązał ją stosunek pracy. Wykonywała typowe czynności wchodzące w zakres usług medycznych, których faktycznym odbiorcą był jej pracodawca, a nie zleceniodawca. Zainteresowana nie wykonywała czynności określonych umową zlecenia zawartą z T. S. na rzecz (...), lecz na rzecz Szpitala (...). Wprawdzie to (...) był związany umową ze Szpitalem i zobowiązany był do świadczenia usług medycznych w określonym postanowieniami umowy zakresie, lecz czynności objęte przedmiotem umowy zlecenia realizowane były na oddziałach Szpitala przez osoby, które były związane stosunkiem pracy z tym Szpitalem, a nie z T. S.. Świadczenie usług medycznych przez zainteresowaną odbywało się z reguły na oddziałach, będących jednocześnie wskazanym przez pracodawcę miejscem pracy. Osoby wykonujące pracę na podstawie umowy zlecenia zobowiązane były do wykonywania zadań zleconych, mieszczących się w granicach czynności określonych jako świadczenia zdrowotne w art. 3 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 roku o zakładach opieki zdrowotnej (tekst jednolity: Dz. U. z 2007 roku, Nr 14, poz. 89 ze zm.). Powyższe okoliczności, w ocenie Sądu Okręgowego, wynikały z treści wyjaśnień złożonych przez T. S.. Wprawdzie w odwołaniu od przedmiotowej decyzji Szpital wskazał, że zainteresowana w ramach zawartych umów zlecenia mogła świadczyć pracę także na rzecz innych jednostek służby zdrowia, jednak twierdzenie to nie zostało potwierdzone żadnym dowodem. Sąd Okręgowy powołał się także na

orzecznictwo Sądu Najwyższego dotyczące interpretacji art. 8 ust.2a ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, między innymi wyrok z dnia 22 lutego 2010 roku w sprawie I UK 259/09, który zapadł na tle identycznego stanu faktycznego, jak w rozpoznawanej sprawie. Wobec powyższego, Sąd Okręgowy wskazał, iż nie ulegało wątpliwości, że skutkiem uznania osoby wskazanej w art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych za pracownika jest objęcie jej obowiązkowymi ubezpieczeniami emerytalnymi, rentowymi, chorobowymi i wypadkowymi jak pracownika (art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych). W związku z tym osoba taka podlega obowiązkowi zgłoszenia do wymienionych ubezpieczeń społecznych. Obowiązek ten obciąża płatnika składek (art. 36 ust. 1 i 2 ustawy). Zważywszy, że w stosunku do pracownika płatnikiem składek jest pracodawca, a art. 8 ust. 2a ustawy rozszerza pojęcie pracownika na jego dalszą aktywność w ramach umowy cywilnoprawnej, jeżeli w jej ramach świadczy on pracę na rzecz swojego pracodawcy, to także w zakresie świadczenia pracy na podstawie umowy zlecenia należy go uznać na potrzeby ubezpieczeń społecznych za pracownika tego właśnie pracodawcy (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 roku, II UZP 6/09). W związku z powyższym, Sąd I instancji uznał, że odwołanie Szpitala (...) w M. nie było uzasadnione. Zainteresowana jako pracownik w rozumieniu art. 8 ust.2a ustawy podlegała w okresach wskazanych w zaskarżonej decyzji obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, a płatnikiem składek z tytułu tych ubezpieczeń był Szpital (...). Sąd Okręgowy wskazał także, że objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego następuje z mocy prawa, co oznacza, iż obowiązek ten nie może być wolą stron zmieniony. W tej sytuacji bez znaczenia pozostawała podnoszona przez Szpital okoliczność trudności w prawidłowym rozliczeniu podatku dochodowego, czy składki zdrowotnej. W tym stanie rzeczy, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477⁽¹⁴⁾§ 1 kpc orzekł jak w sentencji wyroku.

Szpital (...) w M. zaskarżył powyższy wyrok w całości, zarzucając mu:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez błędną wykładnię art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych wyrażającą się niewłaściwym ustaleniem, iż Szpital (...) w M. jest płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne osób objętych zaskarżonymi decyzjami zatrudnionych na podstawie umów zlecenia w Niepublicznym Zakładzie (...) (...) z siedzibą w B. reprezentowanym przez T. S., z którą Szpital miał podpisane umowy o udzielenie zamówienia na świadczenia zdrowotne,
2. błędne ustalenie stanu faktycznego poprzez przyjęcie, iż usługi medyczne wykonywane przez osoby objęte zaskarżonymi decyzjami świadczone były na rzecz Szpitala,
3. naruszenie przepisów prawa procesowego tj. art. 227 oraz art. 233 kpc wyrażające się nieustaleniem przez Sąd pełnego stanu faktycznego w przedmiotowej sprawie oraz nierozpoznanie przez Sąd I instancji istoty sprawy poprzez nierozważenie zarzutu Szpitala, dotyczącego błędnie przeprowadzonego postępowania kontrolnego u płatnika składek.

Wskazując na powyższe Szpital (...) wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i poprzedzających go decyzji oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania organowi rentowemu ewentualnie zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania od decyzji lub też uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz Szpitala (...) kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Niezależnie od podniesionych zarzutów apelacyjnych, zaskarżony wyrok podlegał uchyleniu, postępowanie zniesieniu, a sprawa przekazaniu Sądowi Okręgowemu w Olsztynie IV Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych do ponownego rozpoznania, bowiem zgodnie z art. 378 § 1 kpc Sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie należało wezwać do udziału w sprawie T. S. prowadzącą Niepubliczny Zakład (...) (...) w charakterze zainteresowanej.

Zgodnie z art. 477¹¹ kpc w postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych stronami są ubezpieczony, inna osoba, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, organ rentowy i zainteresowany. Zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy. Jeżeli osoba taka nie została wezwana do udziału w sprawie przed organem rentowym, sąd wezwie ją do udziału w postępowaniu bądź z urzędu, bądź na jej wniosek lub na wniosek jednej ze stron. Zatem mając na uwadze powyższe należy wskazać, że zainteresowanym w rozumieniu tego przepisu jest podmiot, którego praw i obowiązków bezpośrednio dotykać może wynik toczącej się sprawy, przy czym nie chodzi tu o zainteresowanie w sensie potocznym, ani o automatyczne przypisywanie drugiej stronie kwestionowanej umowy tego przymiotu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2005 roku, I UK 236/04, LexPolonica nr 3905100, OSNP 2006, nr 1-2, poz. 28).

Przedmiotem niniejszej sprawy, wskutek wskazania przez organ rentowy podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, jest ustalenie, który z podmiotów – Szpital (...), czy też T. S. prowadząca działalność gospodarczą pod nazwą (...) w B. jest płatnikiem składek na ubezpieczenie pracowników Szpitala (...), wykonujących jednocześnie pracę na podstawie zawartych umów zlecenia. Taka relacja, dotycząca statusu płatnika składek, mieści się w pojęciu sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych, wpływa też na zakres obowiązków T. S. jako osoby zatrudniającej pracowników Szpitala (...) na podstawie umów zlecenia. Stąd też należało uznać, że T. S. prowadząca Niepubliczny Zakład (...) (...) w B. powinna zostać wezwana do udziału w niniejszej sprawie w charakterze zainteresowanej. Organ rentowy w zaskarżonej decyzji ustalił wysokość podstawy wymiaru składek łącznie u pracodawcy i zleceniodawcy oraz wskazał, że płatnikiem składek jest Szpital (...). Zatem pomimo braku wskazania w zaskarżonej decyzji T. S. należy uznać, że skoro wiązały ją ze Szpitalem i zatrudnianymi osobami zawarte umowy, to z uwagi na istnienie tych umów powinna ona zostać wezwana do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanej. Umowy zawarte z pracownikami Szpitala (...) są w świetle przepisów kodeksu cywilnego ważne, a ewentualne rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego, że decyzje organu rentowego są prawidłowe obciążą Szpital (...) obowiązkiem zapłaty składek. Rozstrzygnięcie takie zatem wprost nie będzie się odnosić do zleceniodawcy, jednakże będzie dotyczyło wykonywanych przez pracowników umów zlecenia i obowiązków T. S. jako zleceniodawcy, co z kolei będzie także miało wpływ na treść umowy zawartej przez T. S. ze Szpitalem (...).

Biorąc pod uwagę art. 8 ust.2a ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, stanowiący podstawę rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie, należy jedynie wskazać, że u źródeł regulacji tego przepisu legło dążenie do ograniczenia korzystania przez pracodawców z umów cywilnoprawnych celem zatrudnienia własnych pracowników dla realizacji tych samych zadań, które wykonują oni w ramach łączącego strony stosunku pracy, by w ten sposób ominąć ograniczenia wynikające z ochronnych przepisów prawa pracy (m.in. w zakresie reglamentacji czasu pracy) oraz uniknąć obciążeń z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne od tychże umów. Chodziło również o ochronę pracowników przed skutkami fluktuacji podmiotowej po stronie zatrudniających w trakcie procesu świadczenia pracy, polegającej na przekazywaniu pracowników przez macierzystego pracodawcę innym podmiotom (podwykonawcom), którzy zatrudniają tychże pracowników w ramach umów cywilnoprawnych w ogóle nieobjętych obowiązkiem ubezpieczeń społecznych (umowa o dzieło) lub zwolnionych z tego obowiązku w zbiegu ze stosunkiem pracy (umowa agencyjna, zlecenia lub inna umowa o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy o zleceniu). W art. 8 ust. 2a ustawy systemowej posłużono się jednak konstrukcją szerokiego rozumienia pojęcia pracownika na gruncie unormowań tego aktu, co rodzi szereg problemów w zakresie wykładni i stosowaniu tych przepisów. Norma art. 8 ust. 2a wykreowała nie tylko szerokie pojęcie „pracownika”, ale także szeroką definicję pracowniczego tytułu obowiązkowych ubezpieczeń społecznych. Tytułem tym jest łączący pracodawcę z pracownikiem stosunek pracy (który w tym układzie warunkującym powstanie obowiązku ubezpieczeń społecznych ma podstawowe znaczenie) oraz dodatkowo umowa cywilnoprawna zawarta przez pracownika z pracodawcą lub zawarta z osobą trzecią, ale wykonywana na rzecz pracodawcy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2011 roku, III UK 22/2011, LexPolonica nr 3037228).

Nie ulega wątpliwości, iż brak udziału którejkolwiek ze stron w postępowaniu powoduje pozbawienie tej strony możliwości obrony jej praw i skutkuje nieważnością postępowania (art. 379 pkt 5 kpc). W orzecznictwie konsekwentnie wyrażany jest pogląd, że także niewezwanie przez sąd zainteresowanego do udziału w postępowaniu powoduje nieważność postępowania (art. 379 pkt 5 kpc w zw. z art. 477¹¹ § 1kpc; por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 1998 roku, III ZP 20/98, LexPolonica nr 332440, OSNAPiUS 1998, nr 23, poz. 690, a także wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 października 1996 roku, II URN 36/96, LexPolonica nr 315388, OSNP 1997, nr 9, poz. 156, i z dnia 8 grudnia 2000 roku, II UKN 128/00, LexPolonica nr 356343, OSNP 2002, nr 15, poz. 368). Mając na uwadze powyższe należy wskazać, że w razie stwierdzenia kwalifikowanej wady nieważności postępowania apelacyjnego bez znaczenia pozostaje fakt, czy udział zainteresowanej T. S. w rozprawie miałby lub mógłby wywrzeć wpływ na wyrok Sądu Okręgowego, wydany po przeprowadzeniu rozprawy bez udziału zainteresowanego. Stwierdzenie nieważności postępowania wymaga bowiem zawsze uchylecia zaskarżonego wyroku, zniesienia postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu (art. 386 § 2 kpc), co następuje bez potrzeby, a nawet możliwości weryfikowania zasadności pozostałych zarzutów podniesionych w apelacji. Stąd też przy ponownym rozpoznaniu niniejszej sprawy Sąd Okręgowy powinien wezwać do udziału w sprawie T. S. prowadzącą Niepubliczny Zakład (...) (...) i następnie ponownie przy udziale zainteresowanej rozpoznać odwołanie Szpitala (...) od zaskarżonej decyzji organu rentowego, przeprowadzając postępowanie dowodowe w niezbędnym zakresie.

W tym stanie rzeczy, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 2 kpc orzekł jak w sentencji wyroku.